

Narodowe Forum Muzyki
Przestrzeń dla piękna

**EUROPEJSKA STOLICA KULTURY
WROCŁAW 2016 PREZENTUJE**

20

**października
czwartek
19:00**

NFM, Sala Główna KGHM

Tokyo Symphony Orchestra

T. Takemitsu

Jonathan Nott – dyrygent
Tokyo Symphony Orchestra

Program:

Tōru Takemitsu (1930–1996) *Requiem* na smyczki [10']

Claude Debussy (1862–1918) *Morze* [25']

I Od świtu do południa na morzu

II Gra fal

III Rozmowa wiatru z morzem

Johannes Brahms (1833–1897) *I Symfonia c-moll* op. 68 [50']

I Un poco sostenuto – Allegro

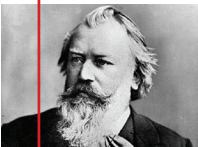
II Andante sostenuto

III Un poco allegretto e grazioso

IV Adagio – Allegro non troppo

C. Debussy

J. Brahms

Koncert w ramach projektu Wielkie Gwiazdy w NFM

DOFINANSOWANO
ZE ŚRODKÓW

WSPÓŁORGANIZATOR:

PARTNER
STRATEGICZNY:

WROCŁAW 2016
Europejska Stolica Kultury

EUROPEJSKA
STOLICA KULTURY

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego**

impart

KGHM
POLSKA MIEDŹ

**EU
JAPAN
fest**

Omówienie

Krzysztof Komarnicki

4 listopada 1876 r. w Karlsruhe odbyła się premiera *I Symfonii c-moll* op. 68 Johanna Brahmsa. Symfonii długo wyczekiwanej przez wielbicieli i przyjaciół kompozytora, który czekał na nią całe 21 lat. A i tego było mało: od momentu „ukończenia” partytury we wrześniu do premiery wprowadzał poprawki po każdej próbie.

Wiele osób nagabywało Brahmsa o przyczyny tak późnego debiutu w roli symfonika. Kompozytor odpowiadał, że nie był gotów zmierzyć z się z tradycją Beethovena. Nie ma powodu, by w to wierzyć: nic nie przeszkodziło Brahmsowi zmierzyć się z cieniem ostatnich sonat fortepianowych, a każda z trzech jest nowatorska i jedyna w swoim rodzaju. Muzyka kameralna, w tym kwartety smyczkowe, muzyka orkiestrowa reprezentująca gatunki inne niż symfonia – wszędzie można by podać przykład Beethovena jako bezpośredniego wielkiego prekursora. A mimo to Brahms komponował wytrwale, sprawnie, pomysłowo. Zresztą zastanówmy się, ilu było pisarzy, którzy stwierdzili, że nie napiszą powieści, bo po Balzaku, Dumasie, Mannie, Prouście czy Prusie nie są godni stworzyć choćby linijki?

Na pomysł skomponowania symfonii Brahms wpadł w roku 1854, gdy w wieku 21 lat usłyszał po raz pierwszy *Dziwiewiątę* Beethovena. A zatem – symfonika Ostatniego Klasyka okazała się inspiracją, nie zaś przeszkodą! Brahmsowi zabrakło jednak koncentracji i zdecydowania. Materiał niedoszej pierwszej symfonii w d-moll ostatecznie znalazł się w *Sonacie na 2 fortepiany, I Koncercie fortepianowym* oraz w *Niemieckim requiem*. I to ten falstart odebrał Brahmsowi pewność siebie – pierwsze szkice drugiego podejścia do symfonii pochodzą z 1855 r., lecz nikt o ich istnieniu nie wiedział, dopiero w 1862 r. Brahms pokazał je Clarze Schumann, która bardzo nalegała na ukończenie dzieła. Ostatecznym impulsem była udana premiera *Wariacji na temat Haydna* w 1874 r.: Brahms uznał to dzieło za probierz swego rzemiosła

w zakresie instrumentacji i zabrał się do komponowania *I Symfonii* z zapalem i wytrwałością. Praca zajęła mu dwa lata (za to kolejną symfonię ukończył zaledwie rok później), ale efekt jest znakomity. Pierwsza część to forma sonatowa poprzedzona powolnym, dramatycznym wstępem, pełna inwencji w przekształcaniu i zestawianiu motywów w coraz to nowe struktury melodyczne. Druga i trzecia część dają nieco wytchnienia słuchaczom przed potężnym finałem równoważącym ciężar gatunkowy pierwszej części symfonii – rozwiązanie to powtórzy Brahms w *IV Symfonii*. Finał *Symfonii c-moll*, poprzedzony powolnym wstępem, stanowi skrzyżowanie formy sonatowej i wariacji. Brahms tylko w finale stosuje puzony, które brzmią tym mocniej i tym bardziej stanowczo.

Kompozytor w końcu zmierzył się z oczekiwaniami przyjaciół, własnymi demonami oraz z cieniem Beethovena. Wyszedł z tej walki zwycięsko. Oddał Beethovenowi co Beethovenowskie, wykorzystując wspaniale aluzyjny temat w finale (nawiązujący do finału *Dziwiewiątej*, od której się wszystko zaczęło). Ale, co ciekawe, rytm motywu losu z *V Symfonii* Beethovena pojawia się w *Pierwszej* Brahmsa przypadkiem: w takim rytmie zagrał melodię na swym alpejskim rogu wiejski muzyk w Szwajcarii, a Brahms tę muzykę sobie odeń pożyczyl.

Claude Debussy nie napisał symfonii, choć wielu uważa jego *La mer* (1903–1905) za realizację tego właśnie gatunku. Sam kompozytor, być może dla uniknięcia porównań z tradycją Beethovena czy Brahmsa, dał podtytuł *Trzy szkice symfoniczne*. Szkice! Ani rozmiary poszczególnych ogniw, ani ich opracowanie nie uzasadniają tak skromnego określenia. Z jednej strony epicki rozmach, z drugiej – dbałość o szczegóły czynią z *Morza* jedno z najistotniejszych dzieł symfonicznych przelotu wieków. Przebogate, mieniące się barwami brzmienie dzieła stało się inspiracją dla wielu późniejszych twórców, w szczególności amerykańskich. Hollywood bowiem czerpie pełnymi garściami z pomysłów instrumentacyjnych Debussy’ego. I czerpać będzie jeszcze długo, bo jako

źródło inspiracji *La mer* jest równie bogate i niewyczerpane jak zasoby wszechoceanu.

Obrazy nieożywionej, lecz jakże ruchliwej przyrody utrzymane są w typowym dla Debussy'ego stylu, który przyjęto się nazywać impresjonistycznym. Poszczególne ogniwa, choć opatrzone wyrazistymi tytułami (*Od świtu do południa na morzu*, *Gra fal*, *Rozmowa wiatru z morzem*), nie mają charakteru ilustracyjnego, nie są programowe w takim sensie, jak *Symfonia fantastyczna* Berlioza czy poematy symfoniczne Straussa lub Dukasa. Podobnie jak w preludiach fortepianowych Debussy jedynie sugeruje ogólny kierunek skojarzeń, a muzyka u każdego słuchacza wywołuje inne obrazy, jeśli w ogóle je wywołuje. Dlatego właśnie publiczność uwielbia *Morze*: w pewnym, dość istotnym sensie Debussy skomponował ten utwór dla każdego ze słuchaczy z osobna, dla każdego specjalnie, oddzielnie, wyjątkowo.

Morze – to nie jest temat popularny w symfonice. Łatwiej znaleźć wyrażoną dźwiękami przemianę Akteona w jelenia aniżeli obraz ogromu wód (do wyjątków należą obrazy biblijnego potopu). Dla Debussy'ego wybór jednak był koniecznością: kompozytor uwielbiał morze do tego stopnia, że nawet zwierzył się przyjacielowi: „urodziłem się, by być marynarzem... i tylko przypadek skierował mnie na inne tory”. Partytura, notabene, została ukończona w Eastbourne nad kanałem La Manche. Sześć lat później w tym samym miejscu Frank Bridge skomponuje swą suitę orkiestrową *The Sea (Morze)*...

Zanim Tōru Takemitsu odkrył radykalną awangardę dzięki spotkaniu z Johnem Cage'em w 1964 r., głównym źródłem inspiracji Japończyka byli Debussy oraz Olivier Messiaen. Doskonale to słysząc w krótkim, przejmującym *Requiem* na smyczki z 1957 r., poświęconym pamięci mentora Takemitsu, znanego w owym czasie twórcy muzyki filmowej; Fumio Hayasaka pamiętany jest przede wszystkim ze swych partytur stworzonych dla Akiro Kurosawy, między innymi do *Rashomona* i *Siedmiu samurajów*. *Requiem* było ważnym dzie-

łem w twórczości młodego Takemitsu, gdyż zwróciło nań uwagę Zachodu, a to za sprawą Igora Strawińskiego, który zapoznał się z utworem podczas swej wizyty w Japonii w roku 1958 i odtąd wyrażał się zarówno o dziele, jak i o jego twórcy z najwyższym uznaniem.

Jonathan Nott

Jonathan Nott jest I dyrygentem Bamberger Symphoniker, dyrektorem muzycznym Tokyo Symphony Orchestra oraz I dyrygentem i doradcą artystycznym Junge Deutsche Philharmonie. W styczniu 2017 r. obejmie stanowisko dyrektora muzycznego i artystycznego Orkiestry Szwajcarii Romańskiej. W czasie swojego angażu w Bambergu Jonathan Nott zainicjował serię rezydencji artystycznych, co doprowadziło do szeroko pojętej współpracy z V. Repinem, T. Morkiem i P.-L. Aimardem. Artysta regularnie dyryguje gościnnie z czołowymi orkiestrami świata, współpracował z filharmoniami w Berlinie, Londynie, Wiedniu, Nowym Jorku i Los Angeles, prowadził orkiestry: dell'Accademia Nazionale di Santa Cecilia, Cleveland, Tonhalle, Concertgebouw, Gewandhaus, Staatskapelle Dresden oraz Bayerischer Rundfunk. Jonathan Nott wiele nagrywa, dokonał rejestracji kompletu dzieł orkiestrowych G. Ligetiego z Berliner Philharmoniker (Teldec), a zrealizowane z Bamberg Symphony Orchestra płyty z twórczością Mahlera, Brucknera, Schuberta i Strawińskiego (Tudor Records) zdobyły liczne nagrody. W 2010 r. nagranie IX *Symfonii* Mahlera otrzymało Midem Award w kategorii najlepsze nagranie symfoniczne.

Tokyo Symphony Orchestra

Tokyo Symphony Orchestra (TSO) została założona w 1946 r. W 2016 r. obchodzi swoje 70-lecie i odbywa europejskie tournée ze swoim dyrektorem muzycznym, Jonathanem Nottem, który pełni tę funkcję od 2014 r., a ostatnio przedłużył kontrakt do 2026 r. TSO zdobyła uznanie za dokonywanie prawykonań nowych utworów symfonicznych i operowych, w tym *Requiem* na smyczki Takemitsu, zamówionego przez orkiestrę w 1957 r. W uznaniu za działalność mającą na celu promocję nowo powstałych utworów orkiestra otrzymała

większość najważniejszych japońskich nagród muzycznych, takich jak Nagroda Ministra Edukacji, Grand Prix Kyoto Music Award, Mainichi Art Award, Agency for Cultural Affairs Art Award oraz Suntory Music Award. W 2013 r. TSO została uhonorowana Nagrodą Kulturalną Miasta Kawasaki, która jest przyznawana osobom lub instytucjom w dowód uznania ich szczególnych zasług dla rozwoju kultury i sztuki w tym mieście. Od momentu stania się stałą orkiestrą Miasta Kawasaki w 2004 r., zawarcia umowy o okresowej rezydencji orkiestry z miastem Niigata w 1999 r., a także umowy o współpracy z Hachioji College Community oraz Fundacją Kulturalną Funerai w 2013 r. orkiestra bierze udział w koncertach szkolnych oraz na rzecz lokalnych społeczności. Ponadto Tokyo Symphony Orchestra regularnie uczestniczy w przedstawieniach operowych i baletowych w New National Opera Theatre w Tokio od czasu jego otwarcia w 1997 r. Poza Japonią od 1976 r. Tokyo Symphony Orchestra dała 71 koncertów w 53 miastach.

PEŁNE BIOGRAMY ARTYSTÓW:

www.nfm.wroclaw.pl/repertuar/biogramy

Jonathan Nott, fot. T. Mueller

Tokyo Symphony Orchestra, fot. N. Ikegami

Skład Tokyo Symphony Orchestra:

Gleb Nikitin – koncertmistrz

Akira Mizutani – koncertmistrz

Jun Tajiri – asystent koncertmistrza

Yoshitaka Hirooka – asystent koncertmistrza

I skrzypce

Masaki Kimura (muzyk solista), Sachiko Horiuchi (muzyk solista), Sachiko Kato, Fumi Koseki, Yurie Tatsuoka, Kyoko Tsuchiya, Fuko Nakamura, Mari Yoshikawa, Ruth Owada, Mayu Kodera, Nanako Osugi, Gen Nasuda

II skrzypce

Midori Sakai (prowadzący), Yasuaki Shimizu (prowadzący), Mana Kato (muzyk solista), Fumihiro Fukutome (muzyk solista), Mayumi Abe, Azusa Kawasuso, Shizuka Shioya, Shiori Takeda, Kanade Hino, Madoka Kurii, Satoko Jimbo, Takuto Owari, Yumiko Sawa, Tadashi Machida

altówki

Atsuko Aoki (prowadzący), Naoko Takeo (prowadzący), Miho Yamahiro (muzyk solista), Aya Osumi, Masaoki Konishi, Masano Nagai, Rie Matsuzaki, Chihiro Tai (muzyk solista*), Mai Masuda, Yasuko Hokkyo, Ayako Ito, Shunsuke Yokobatake

wiolonczele

Fumitsugu Ito (prowadzący), Makito Nishiya (prowadzący), Mayumi Kawai (muzyk solista), Ryoji Kohara (muzyk solista), Tami Janamoto (muzyk solista), Yoshito Omiya, Yasuyo Higuchi, Teppei Kanda, Akie Hosogai, Yukinori Kobatake

kontrabasy

Shingo Kato (prowadzący), Ippei Kitamura (muzyk solista), Chizu Hisamatsu (muzyk solista), Shuhei Yasuda, Atsuko Watanabe, Shoji Kasahara, Tetsuro Watanabe, Yukinori Miyasaka

flety

Masahiro Aizawa (prowadzący), Sachi Katto (prowadzący), Mariko Hamasaki

flet, flet piccolo

Shigeyuki Takano

oboje

Eriko Ara (prowadzący), Kanami Araki (prowadzący), Hajime Ikeda, Takashi Shinozaki

klarnety

Emmanuel Neveu (prowadzący), Akina Yoshino (prowadzący), Toshiaki Kobayashi, Chikako Kon-do

fagoty

Osamu Fukui (prowadzący), Mariko Fukushima (prowadzący), Yuka Sakai, Yuki Maezaki

roggi

Yoshiyuki Uema (prowadzący), Yuta Ohno (prowadzący), Jonathan Hammill (prowadzący), Hiroaki Owada, Masahiko Sakamoto, Yu Suzuki, Atsuko Sone

trąbki

Tomonori Sato, (prowadzący), Masato Sawada (prowadzący), Masato Osumi, Takefumi Nozawa, Dai Kawamura

puzony

Naoto Oba (prowadzący), Noboru Ogino (prowadzący), Shinsuke Torizuka (prowadzący)

puzon basowy

Ryota Fujii

tuba

Isao Watanabe (prowadzący)

kotły i perkusja

Masashi Okuda (prowadzący), Yoshimi Niizawa (prowadzący), Yoshifumi Takeyama, Jummi Tsunakawa, Shigeru Maeda

harfy

Rino Kageyama (prowadzący), Kei Tsunoda

*na stażu

Organizator:

NFM – instytucja kultury miasta Wrocławia, współprowadzona przez:

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

Partner:

Bank Polski

Sponsor złoty:

WROCŁAW 2016
Europejska Stolica Kultury

